

Є. О. Плотніков

Ніжинський державний університет

імені Миколи Гоголя

канд. пед. наук, доцент

Етичні норми та стандарти у експериментальних методичних дослідженнях

Світова практика досліджень з прикладної лінгвістики нараховує вже не один десяток років. За цей час було розроблено і деталізовано термінологічний апарат, методи, способи та інструменти методичного експерименту. Проте акцентуючи свою увагу на експериментальному матеріалі та загальній якості досліджень, науковці іноді безпідставно відсувають на другий план етичний аспект методичного експерименту. Саме розкриттю особливостей етичної організації та проведення експерименту у галузі методики навчання іноземних мов присвячене наше повідомлення. Говорячи про експеримент, ми розуміємо його як метод дослідження, що дозволяє довести або відкинути висунуту наукову гіпотезу. Експеримент спирається на точне врахування незалежних перемінних, які впливають на залежні перемінні, і полягає у моделюванні певного явища з метою його вивчення [1: 351]

В багатьох країнах етичний аспект досліджень зазвичай регулюється кодексами поведінки та стандартами національних дослідницьких організацій, наприклад, Американської асоціації освітніх досліджень (*American Educational Research Association – AERA*) [2], Британської асоціації прикладної лінгвістики (*British Association for Applied Linguistics*) [8] або Асоціації прикладної лінгвістики Австралії (*Applied Linguistics Association of Australia*) [9]. На теренах Європи таку роль

відіграють рекомендації Європейської комісії з етики наукових досліджень [3].

Аналіз наведених вище стандартів та відповідної наукової літератури, зокрема [4: 5-10; 5: 25-42; 6: 71-72; 7: 101-113], дозволяє виділити щонайменше чотири ключових принципи етичного проведення експериментальних досліджень:

1) *Отримання попередньої згоди від учасників*. Всі учасники дослідження мають бути повністю проінформовані щодо його мети, методів, а також способів використання отриманої інформації. Варто зазначити, що в окремих випадках така інформація для учасників може бути частково обмежена, особливо якщо знання мети та деталей експерименту учасниками можуть вплинути на його результати. Участь в експерименті не може бути примусовою.

2) *Анонімність*. В експериментальних дослідженнях важко досягти повної анонімності учасників. Особливо якщо мова йде про відносини "експериментатор – учасник експерименту". Незважаючи на це експериментатор, щонайменше, не повинен називати імен учасників експерименту третім особам.

3) *Конфіденційність*. Цей принцип дуже близький до попереднього і на елементарному рівні пов'язаний з використанням псевдонімів для учасників замість справжніх імен. У більш широкому сенсі конфіденційність пов'язана з публічним нерозголошенням інформації, отриманої протягом експерименту.

4) *Незалежність*. Дослідження повинне бути вільним від конфліктів інтересів, упередженості і суб'єктивності.

На думку А. Факіті [7: 110-112] дослідник має дотримуватись низки правил пов'язаних як з учасниками методичного експерименту, так і з

виконанням своїх професійних обов'язків. Перш за все дослідник повинен надавати адекватну інформацію учасникам експерименту. Це стосується інформації не тільки щодо мети та деталей дослідження, але й щодо прав учасника, таких як можливість у будь-який момент відмовитись від участі, обов'язкового нерозголошення особистої інформації тощо. Важливим є також врахування потенційної шкоди, яку експеримент може завдати його учасникам у процесі проведення (наприклад, завищена тривожність учасників) та через отримані результати. Так, наприклад, учень поведився нечесно під час виконання експериментальних тестових завдань. Розголос такої інформації може призвести до зміни ставлення до нього з боку викладачів та інших учнів.

Разом з тим експеримент має бути ретельно спланований та підготовлений, а його результати жодним чином не повинні компрометувати інших науковців, особливо тих, хто раніше вже займався дослідженням цієї або суміжних проблем. Неприйнятною є також модифікація отриманих даних з метою підтвердження висунутої гіпотези або суб'єктивних поглядів на певну наукову проблему.

Підсумовуючи варто зазначити, що будь-яке дослідження втрачає значну частину своєї ваги у випадку неетичного ставлення дослідника до його виконання, а отже врахування етичних стандартів і норм є не менш важливим компонентом методичного експерименту, ніж інші його наукові та практичні складові.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Азимов Э. Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – М. : Издательство ИКАР, 2009. – 448 с.

2. AERA Code of Ethics // Educational Researcher. – April 2011. – Vol. 40, No. 3. – P. 145–156.

3. Ethics for Researchers. Facilitating Research Excellence in FP7.– European Commission, 2013. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/fp7/89888/ethics-for-researchers_en.pdf

4. Experimental methods in language acquisition research / [edited by Elma Blom, Sharon Unsworth]. – Amsterdam; Philadelphia : John Benjamins B. V., 2010. – xvii, 292 p. – (Series : Language learning and language teaching; 27).

5. Mackey A. Second language research : methodology and design / Alison Mackey, Susan M. Gass. – Mahwah, New Jersey; London : Lawrence Erlbaum Associates, 2005. – 405 p.

6. Perry F. L. Research in applied linguistics : becoming a discerning consumer / Fred L. Perry, Jr. – 2nd edition. – New York, London : Routledge, 2011. – 285 p.

7. Phakiti A. Experimental research methods in language learning / Aek Phakiti. – New York : Bloomsbury Academic, 2014. – 370 p. – (Series : Research methods in linguistics).

8. Recommendations on Good Practice in Applied Linguistics– 3rd edition. – British Association for Applied Linguistics, 2016. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://baalweb.files.wordpress.com/2016/10/goodpractice_full_2016.pdf

9. Recommendations on Good Practice in Applied Linguistics. – Applied Linguistics Association of Australia, 1998. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.alaa.org.au/files/alaas_statement_of_good_practice.pdf